

ŽIVOT NAS UČI...

Salih INDŽIĆ

Prije više od 2000 godina stari Ciceron¹ je izrekao svoju čuvenu rečenicu: "Historija je učiteljica života."² Rekao je i da je historija "svjedok vremena, svjetlo istine, život pamćenja, učiteljica života i glasnica starine."³ A nobelovac George Bernard Shaw⁴ kazat će i da "ljudi nisu mudri u srazmjeri sa svojim iskustvom, već sa svojom sposobnosti da iskustvo prime".

Naravno da je čovječanstvu potrebno da uči iz životnog iskustva prethodnih generacija te da se na temeljima njihovih dostignuća ide u nove životne poduhvate. Istovremeno, iz grešaka prethodnih generacija čovječanstvu valja učiti i izvlačiti pouke kako se greške ne bi ponovile.

U kontekstu prethodno kazanog, islam poziva vjernike da uče iz lekcija historije. Štaviše, intencija svih kur'anskih kazivanja o prošlim narodima i ranijim vjerovjesnicima je upravo

uzimanje pouke iz tih primjera. Dakako, vjernik uči i na svom, ali i na ranijim životnim iskustvima – iskustvima drugih.

Uzročno-posljedična veza

Životno iskustvo nas uči da se čovjeku vraća njegov postupak. Mnogo je kur'ansko-sunetskih citata iz kojih se vidi uzročno-posljedična veza između čovjekovih djela i nagrade ili kazne koja ih slijedi. Dakle, vrlo često nagrada ili kazna potpuno je istog osnova kakvog je i čovjekovo djelo (*El-džezau min džinsi-l-amel*).

Razmotrimo slijedeće kur'anske ajete:

"Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti..." (Bekare, 152);

"Allah će sigurno pomoći one koji vjeru njegovu pomažu, - ta Allah je zaista moćan i silan." (Hadž, 90). Ibn Kesir veli: "Ovaj Govor Uzvišenog istovjetan je Allahovim riječima: 'O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti. A onima koji ne vjeruju - propast njima! On neće djela njihova prihvatiti'. (Muhammed, 7). Uistinu, nagrada odgovara djelima".

1 Marko Tulije Ciceron (Marcus Tullius CICERO), rimski političar, pisac i govornik. (106. p.n.e.- 43. p.n.e.)

2 Historia est magistra vitae.

3 Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae et nuntia vetustatis.

4 George Bernard Shaw (1856.-1950.), englesko-irski dramaturg, dobitnik Nobelove nagrade 1925.

”Zar nagrada za **dobro** učinjeno djelo može biti nešto drugo do **dobro?!**” (Er-Rahman, 60) Onome ko učini dobro djelo adekvatna nagrada je dobro koje ga čeka na Ahiretu. Analogno tome, nagrada onome ko ispovijeda tevhid i drži se prave vjere na ovome svijetu jest obećani Džennet na onome svijetu. Dobro može biti nagrađeno samo dobrim.

U kazivanju o Nuhu, a.s., i njegovom narodu, Allah, dž.š., veli:

”I on je gradio lađu. I kad god bi pored njega prolazile glavešine naroda njegova, rugale bi mu se. **’Ako se vi rugate nama’** - govorio je on - **’rugat ćemo se i mi vama onako kako se vi rugate** i saznat ćete, zaista, koga će snaći sramna kazna i ko će u vječnoj mucu biti” (Hud, 38-39).

Govoreći o kazni onima koji se izigravaju sa vjerom i vjernicima te onima koji spletkare, Uzvišeni Allah, dž.š., obavještava nas da se ona ogleda u tome da se te spletke i ismijavanja vraćaju njima samima:

”Kad susretnu one koji vjeruju, govore: **’Vjerujemo!’** - a čim ostanu nasamo sa šejtanima svojim, govore: **’Mi smo s vama, mi se samo rugamo’**. Allah njih **izvrgava poruzi** i podržava ih da u svom nevjerstvu lutaju. (Bekare, 14-15);

”I smišljali su **spletke** svakojake, ali smo i mi smislili **spletke** a da oni to i ne naslutiše” (En-Neml, 50)⁵;

”I kad im je došao onaj koji opominje, njegov dolazak im je samo povećao otuđenje: oholost na Zemlji i ružno **spletkarenje** - a **spletke** će pogoditi upravo one koji se njima služe” (Fatir, 43);

”Zar će nevjernici biti drukčije kažnjeni nego prema onome kako su postupali!” (El-Mutaffifun, 29-36).

I primjeri iz sunneta potvrđuju navedenu konstataciju. Mnogo je Poslanikovih, s.a.v.s., kratkih, ali veoma sadržajnih poruka iz kojih se da zaključiti da će čovjek koji vodi računa o svojim postupcima biti za to nagrađen nagradom istog osnova. Nije, stoga, ni čudno kad od nekoga čujemo da mu je Allah sadaku koju je dao ubrzo zamijenio još boljom opskrbom.

Ibn Meš'ud, r.a., prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao:

⁵ Prijevod ovog ajeta smo preuzeli od Esada Durakovića.

”Budi **milostiv** prema onima koji su na Zemlji - prema tebi će biti **milostiv** Onaj Koji je na nebesima. (Taberani i Hakim, sahih).

Slično ovome, Ibn Amr prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:

”Budite **milostivi**, pa će i Allah prema vama biti **milostiv** i **oprašajte** drugima, pa će i vama biti **oprošteno**” (Ahmed, Buharija u djelu *Edebu'l-mufred* i Bejheki u djelu *Šu'abu'l-iman*, sahih).

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., poljubio svoga unuka Hasana, a kod nje ga je sjedio Akre'a b. Habis et-Temimi, pa mu je rekao:

”Božiji Poslaniče, ja imam desetero djece, nikad nijedno od njih nisam poljubio!” Poslanik, s.a.v.s., na to mu reče: ”Ko nije **milostiv** prema drugima, ni prema njemu Allah neće biti **milostiv**” (Buharija, Muslim, Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi, Sujutija veli da je ovaj hadis mutevativ).

Ibn Abbas, r.a., prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: ”**Znaj za Allaha** onda kad ti je lijepo, pa će Allah **znati** za tebe onda kad ti je teško” (Ahmed, Ebu Ja'la i Tirmizi, sahih).

U jednoj hikaji spominje se da je neki čovjek, grijешnik, imao roba kojem je jednom prilikom naredio da na njegovom imanju posije pšenicu. On je posijao ječam, ali o tome nije obavijestio vlasnika. Kad je ječam nikao, vlasnik ga je upitao zašto je posijao ječam i nije uradio kako mu je naredio, a on mu odgovori: ”Mislio sam da će niknuti pšenica, bez obzira šta sam posijao”. Vlasnik ga upita kako može biti tako glup i tako rezonirati stvari, a on mu odgovori: ”A kako ti misliš zaraditi nagradu Gospodara, Džennet, a toliko grijешiti?” Vlasnik je primio poruku i iz zahvalnosti ga oslobodio.

Druga hikaja nam kazuje da je bio neki starac koji je dosadio svome sinu, pa ga ovaj ponese u pustinju da ga zakolje. Kad su došli na određeno mjesto, otac izreče posljednju želju: ”Ako ćeš me već ubiti, učini to tu i tu”. ”Oče”, reče mladić, ”kakva je razlika - ubio te ovdje ili tamo?” Otac mu odgovori: ”Tamo sam ja zaklao svoga oca, a vidim da se čovjeku vraća njegov postupak, pa tamo to uradi...” Mislio je pobjeći od svoga postupka, ali nije uspio.

Ispit za imama Evzaija

Život nas uči da će te čuvati Allah ako čuvaš Allahovu vjeru. Čuvaj se grijeha, čuvaj jezik i spolni organ, spominji Allaha kad si u rahluku i snazi, pa ćeš imati Njegovu zaštitu.

Historija bilježi da je abasijski namjesnik Abdullah b. Alij ušao u Damask i pobio 38.000 muslimana. Događalo se to u vrijeme abasijskog preuzimanja hilafeta od Emevija. Taj namjesnik se toliko osilio da je prkosno govorio: "Postoji li neko ko mi može stati na put?"

Spomenuše mu jednom velikog učenjaka toga vremena imama Evzaija. On ga zovnu. Kad mu je došao glasnik sa pozivom namjesniku, shvatio je da se radi o velikom ispitu i iskušenju. Okupao se, uputio dovu Gospodaru svjetova i krenuo.

Kad je stigao, prvo pitanje namjesnika Abdullaha b. Alija bilo je: "Šta misliš o meni?" Evzaija odgovori: "Poslanik, s.a.v.s. rekao je: 'Dozvoljeno je uzeti život muslimanu u tri slučaja: život za život, kad onaj ko je oženjen ili ona koja je udata počine blud i otpadniku od vjere koji pravi razdor u zajednici muslimana'" (aludira na to da je on pobio hiljade nevinih). Ljudi se tada prekriše odjećom da ih ne upršće krv kad mu namjesnik sabljom skine glavu. Međutim, to se nije dogodilo, nego je uslijedilo drugo pitanje:

"A šta veliš o mom imetku?" "Odgovarati ćeš je li halal ili nije." Ljudi se ponovno prekriše odjećom da ih ne upršće krv kad mu namjesnik sabljom skine glavu. Ali, tada je namjesnik podigao čelo i naredio mu da iziđe. Evzaija je umro na povratku, u putu. Namjesnik Abdullah b. Ali naredio je da se na njegovom kaburu napiše: "Nikad se nisam nikoga više prepao od Evzaija". Čuvao je Allahovu vjeru, pa ga Allah sačuvao! Primjera je još mnogo.

"Stigla me Ahmedova kletva!"

Život nas uči da nepravda vodi čovjeka u tugu i žalost, da je nepravda tmina na Sudnjem danu i da Allah zaista motri na ono šta čine nepravedni.

U hadisi-kudsi koju je zabilježio imam Muslim stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"Rekao je Uzvišeni Allah: 'Robovi Moji, Ja sam Sebi zabranio nepravdu, a učinio sam je zabranjenom i vama, pa nemojte biti nepravedni!'"

Oni koji su nepravedni i koji nad drugima provode nasilje i nepravdu, mogu se nadati Allahovoj kazni za svoje postupke. Uzvišeni u Kur'anu veli: "Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje njegovo je zaista bolno i strašno".⁶

Interesantan primjer kazne za počinjenu nepravdu dogodio se između poznatog imama Ahmeda b. Hanbela i Ibn Ebi Duaba.

Naime, Ibn Ebi Duab bio je jedan od kadija u vremenu Abbasija i halifama iz te dinastije govorio sve najgore o imamu Ahmedu. Govorio bi im: "Ubijte ovog pokvarenjaka koji se ne pokorava halifinoj naredbi, koji ne prihvata halifin stav da je Kur'an stvoren". Halife su govorile da je mjesec ramazan, da Ahmed b. Hanbel posti..., a on bi im govorio: "Samo vi njega ubijte, a ja na sebe preuzimam odgovornost pred Bogom za njegovu smrt".

Kako je okončao Ibn Ebi Duab? Otišao je na smetlišće historije – niko mu nije pridavao nikakav značaj, niko nije imao milosti prema njemu, a njegovoj dženazi prisustvovala su samo tri osobe: sin, rob i radnik na ukopu, koji ga je i pokopao.

S druge strane, kad je umro imam Ahmed, preko koga je Allah uzdigao Svoju riječ, koji je bio zaštitnik Allahove Knjige i Poslanikvog sunneta, na dženazi je, zapisali su biografi, bilo prisutno više od 640.000 osoba.

Nakon poniženja koje je doživio od Ibn Ebi Duaba, imam Ahmed podigao je ruke i zamolio Gospodara svjetova: "Učinio mi je nepravdu, a ja nemam drugog pomagača osim Tebe. Sputaj ga u njegovom tijelu i kazni ga". Zabilježeno je da je pred kraj života obolio, tako da je mu je pola tijela bilo pokretno, a u druga polovina nepokretna. Kad su jednom prilikom ušli kod njega, previjao se kao zmija i vikao: "Stigla me Ahmedova kletva! Što mu to učinih...? Da mi na pola tijela padne mušica – ko da se dunjaluk na njega svali, a na drugu polovinu – ne bih osjetio kad bi i brdo palo".

⁶ Hud, 102.

Čuvajmo se nepravde, jer ona rijetko ostane nekažnjena.

Život nas uči da za izgradnju nečega korisnog treba dosta vremena, ako se sve to može uništiti za tren. Ovo važi kako za materijalne stvari, tako i za ahlak, moral. Čak i kad hiljadu osoba gradi, a jedan ruši – dovoljno je da izgradnja ne uspije. A kako li je tek kad jedan gradi, a hiljadu ruši?!

Primjer Nuha, a.s.

Život nas uči da sa trudom dolaze i rezultati. Vjernik se trudi da lahko ne posustaje. U tome se drži Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., savjeta: "Stalno teži onome što je korisno, traži pomoć Allaha, dž.š., i ne posustaj! A ako te nešto i zadesi, ne reci: 'Da sam uradio tako, bilo bi tako i tako', nego kaži: 'Allah je tako odredio, a On čini ono što On hoće'".

Prisjetimo se Nuha, a.s., kad je rekao: "Gospodaru moj, ja sam narod svoj i noću i danju, doista, pozivao, ali ga je pozivanje moje još više udaljilo. I kad god sam ih pozivao da im oprostiš, prste su svoje u uši stavljali i haljinama svojim se pokrivali – bili su uporni i pretjerano oholi. Zatim, ja sam ih otvoreno pozivao, a onda sam im javno objavljivao i u povjerenju im šaptao i govorio: 'Tražite od Gospodara svoga oprost, jer On, doista, mnogo prašta'".⁷

"Nuh reče: 'Gospodaru moj, oni mene ne slušaju i povode se za onima čija bogatstva i djeca samo njihovu propast uvećavaju i spletke velike snuju i govore: 'Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suv'aa, a ni Jegusa, ni Je'uka, ni Nesra ne napuštajte!'"⁸

U komentarima Kur'ana spominje se da je tokom 950 godina, koliko je pozivao svoj narod, Nuhu, a.s., povjerovalo samo 12 osoba. Najviše što se kaže je da mu je povjerovalo 80 osoba. Šta bi to značilo? Svakih 85 godina pozivanja povjeruje jedna osoba. Ili, u drugom slučaju, svakih 12 godina povjeruje jedna. Ali, to ga nije pokolebalo da radi na pozivanju u Allahovu vjeru.

7 Nuh, 5-10.

8 Nuh, 21-23.

Pogledajmo mrava, to sićušno stvorenje, i učimo na njegovome primjeru. Ljeti skuplja za zimu. Voda ga natjera da iziđe, ponese ljetinu, pa se vrati; penje se na zid, pa padne, pa ponovo... dok se ne popne. Kad gledamo mrava, gledajmo njegovu marljivost i ugledajmo se. Možemo li biti makar poput mrava?!

Život nas uči i da sa poteškoćom dolazi olakšica. To je i kur'anska deviza: "Zaista, tegebu olakšanje prati".⁹ Stoga, ne gledajmo kao na trajne kategorije na nedaće koje nas zadese na našem putu.

Najgori neprijatelj

Život nas uči da najgori neprijatelj nije onaj koji ti otvoreno pokazuje neprijateljstvo, nego onaj koji se ulizuje. Čuvajmo tijelo zajednice da ga ne napadne bakterija nifaka (licemjerstva). Jedan arapski poet lijepo otpjeva:

*Iza re'ejte zenubed-dab'i barizeten
fela tezunenno enned-dab'e jebtesimu.*

"Kad ugledaš hijenine očnjake
nemoj misliti da se hijena smiješi".

A od Hasana, r.a., prenosi se da je rekao: "Kad bi licemjeri imali repove, ne bismo mogli neometano hodati ulicama (koliko bi ih bilo i koliko bi nam repovi smetali)".

9 Al-Inširah, 6. Prijevod ovog ajeta smo preuzeli od Esada Durakovića

Summary

AS LIFE TEACHES US...

SALIH INDZIC

If we carefully study Qur'anic stories about the past peoples and early prophets we will notice that the intention is to teach us various lessons. Wisdom of the prophets recommends that we learn through the lessons from the past. It is in this context that Cicero said two-thousand years ago: "History is a teacher of life".

Life experience teaches us that, very often, we face the consequences of our actions even in this world. Abu Huraira transmits that Prophet p.b.u.h. kissed his grandson Hasan, while Akre'a b. Kabis at-Tamimi was sitting with him, and so he told him: "O Messenger of God, I have ten children and I have never kissed any of them!" The Prophet p.b.u.h. replied: "One who is not merciful towards the others, Allah will not be merciful towards him."

Some other life lessons with clear examples in this article are: life is teaching us that injustice leads to grief and sorrow, that building something useful takes a lot of time while destroying it could take no more than a blink of an eye and that desired results come only through sincere efforts. Life is also teaching us that with hardship comes ease and that the worst of enemies are not those who openly display their animosity but those toadying up to us.

موجز

الحياة مدرسة

صالح إنجيتش

يلاحظ المنتبِع للقصص القرآني عن الأقوام والرسل السابقين أن الهدف منه أخذ العبر من تلك الأمثلة المذكورة. ومن حكمة المؤمن أن يتعلم من دروس الماضي. وفي هذا السياق، وقبل أكثر من ٢٠٠٠ عام، نطق سيسرون كلمته الشهيرة «التاريخ معلم الحياة».

وتعلمنا التجربة الحياتية أن الإنسان غالباً ما يرى نتيجة عمله في الحياة الدنيا. فقد روي عن أبي هريرة رضي الله عنه أنه قال: قَبِلَ رسول الله صلى الله عليه وسلم الحسن بن علي، وعنده الأقرع بن حابس التميمي جالسا، فقال الأقرع إن لي عشرة من الولد ما قبلت منهم أحدا، فنظر إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال: «من لا يرحم لا يُرحم».

ويعالج هذا المقال دروساً أخرى من الحياة، مع أمثلة واضحة عليها، وهي على النحو الآتي: تعلمنا الحياة أن الظلم يوقع الإنسان في الحزن والحسرة، وأن بناء ما هو مفيد يحتاج للكثير من الوقت، ولكن تدميره يتم في لحظات، وأن النجاح يأتي مع الجد والاجتهاد. وتعلمنا الحياة أن مع العسر يأتي اليسر، وأن أشد الأعداء ليس ذلك الذي يجاهرك بالعداء وإنما ذلك الذي يتزلفك.